
UN ANY DE SÀPIENS PER MENYS DE 4 € AL MES

SUBSCRIU-T'HI ARA!

PERSONATGES

Set trets al periodisme català: l'execució de Josep Maria Planes

El reporter manresà va signar la seva sentència de mort l'1 de maig de 1936, quan va atribuir a la CNT-FAI l'autoria de l'assassinat de Josep i Miquel Badia

---

| Jordi Finestres

Agost de 1936: Tísner identifica el cadàver

Retrat de Josep Maria Planes fet per Gabriel Casas i Galobardes

Migdia del 25 d'agost del 1936, dimarts calorós a la ciutat de Barcelona. El dibuixant, periodista i escriptor Avel·lí Artís-Gener, més conegut com a 'Tísner', rep una trucada de Ramon Peypoch, secretari del partit Acció Catalana. Ha d'afrontar un dels encàrrecs més durs de la seva vida: anar al dipòsit de cadàvers de l'Hospital Clínic per comprovar si entre la filera de cadàvers es troba el cos del periodista Josep M. Planes, company i amic d'Artís-Gener. Fa moltes hores que ningú no sap res de la situació de Planes, amenaçat de mort des de fa setmanes per membres radicals de la Federació Anarquista Ibèrica (FAI). Quan Tísner es dirigeix cap a la porta del carrer Còrsega, vol pensar que tot plegat només és una falsa alarma... però no les té totes.

Tísner, d'incògnit

Hi va vestit de milicià, per dissimular davant les patrulles anarquistes que fan guàrdia a la porta del centre. I és que la vida de Tísner també està amenaçada en una Barcelona controlada pels incontrolats. Mentre

dantesca per creure-la”, explicarà 60 anys després. Davant seu hi ha uns quants cadàvers. Un d'ells du un elegant vestit de color blau marí amb unes ratlletes blanques i una camisa de seda de color blau. Tísner s'hi acosta. “Vaig ajupir-me, me'l vaig mirar, i era ell inconfusiblement. Li havien rebotat el parietal esquerre a trets, li havien buidat el cervell. Al rostre li havia quedat un inconeugut rictus de terror”. Amb la mà tremolosa, li penja a la solapa de l'americana una etiqueta amb un nom: Josep Maria Planes. És la sentència que havien vaticinat aquells a qui Planes s'havia enfrontat des de la primera pàgina de 'La Publicitat' en els darrers anys.

2

Qui era Josep Maria Planes?

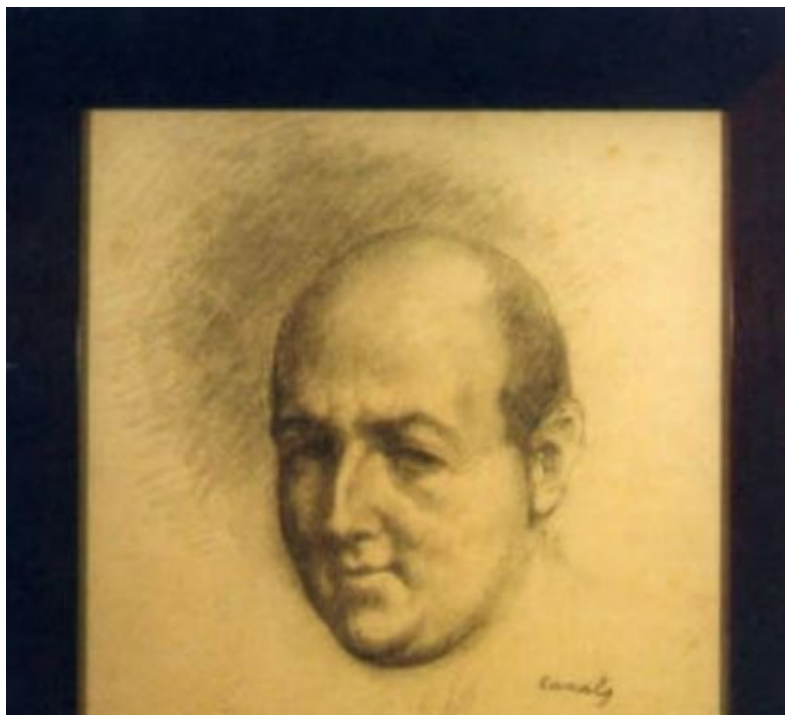

Caricatura de Josep Maria Planes

fins que el 1925 es desplaçà a Barcelona, on treballà en diverses publicacions. Escrivia cròniques esportives i crítiques teatrals, i també reportatges de societat al setmanari 'Mirador', però va ser amb l'arribada de la República quan es va fer un nom dins el món periodístic català.

El 1930 dirigia el magazine 'Imatges', una revista d'alta qualitat literària i gràfica, inspirada en el 'Vu' francès. I el 1931 havia entrat a la nòmina de redactors del diari 'La Publicitat', capçalera fidel als postulats del republicanisme catalanista del partit Acció Catalana. Aquell mateix any, el seu llibre 'Nits de Barcelona' triomfava a la capital catalana. En aquesta obra, Planes es presenta com un brillant examinador d'una època en què es produeix l'eclosió de nous fenòmens i modes urbanes, l'esport, el jazz, el music-hall... Per arribar a tots els estrats socials, Planes no dubta abaixar al Barri Xinès o a pujar al Ritz. Tango, transvestits, cocaïna, 'femmes fatales', literats, polítics... ballen, beuen, riuen i ploren durant les nits d'una Barcelona que vol superar la dictadura de Primo de Rivera i la monarquia.

El mestre i mentor de Planes és Josep M. de Sagarra (a la imatge), que el presenta arreu com un reporter modern, europeu i cosmopolita. Ben aviat, el manresà es guanya la confiança i admiració dels companys de professió, és escoltat a les tertúlies de la terrassa de l'hotel Colon, de l'Ateneu Barcelonès i de l'Excelsior. Planes evidencia una nova manera de narrar la realitat, fugint del 'articulisme clàssic per cultivar un gènere proper al reportatge novel·lat, amb bones dosis d'humor, llenguatge directe i reflexió personal.

3 Director d' 'El Be Negre'

EL POIXISME... EL BE NEGRE ...O EL COMPROMIS... AH

SETMANARI SATÍRIC

Any VI - Núm. 233 Barcelona, 22 d'abril de 1936 Preu: 30 cèntims

Per la salut de la República!

La Generalitat s'incauta de l'Ordre públic a tot Espanya

Ha estat suspesa la Constitució, i transitoriament l'Estatut de Catalunya s'aplica a tota la República. - Les forces dels Mossos de l'Esquadra han entrat a Madrid i dominen la situació

Asos de la diplomàcia

Les eleccions clandestines

Contra l'Espanya feixista, una Catalunya independent

La línia Maginot de Madrid

A l'S.D.N.

Portada del setmanari 'El Be Negre' Wikimedia Commons

La personalitat de Planes es fa explícita en un setmanari que existirà mentre visqui la República: 'El Be Negre'. Planes n'és el director i té col·laboradors de prestigi com Rossend Llates, Josep M. de Sagarra, Àngel Ferran, Just Cabot..., a la vegada que aposta per joves dibuixants com Joaquim Muntanyola, Francesc Fontanals, Avel·lí Artís-Gener

l'Església i del radicalisme lerrouxista, del carlisme i de l'esquerra republicana, de l'alcalde Aiguader i del president Companys. Ningú no s'escaparà del comentari viu i desvergonyat. Però no tothom acceptarà la broma de la mateixa manera. El setmanari viurà dures sancions, llargues èpoques de censura i més d'una agressió, com la dels escamots d'Estat Català, que el 1933 no dubten a assaltar i fer malbé la impremta on es produeix la revista. O els carlistes, que es volen endur Planes a "fer un tomb" per Horta.

4

La sèrie d'articles 'Els gàngsters de Barcelona'

Josep M. Planes va afirmar que "els gàngsters han treballat per la FAI i la CNT" Wikimedia Commons

El 4 d'abril del 1934, Planes firma el primer article de la sèrie de reportatges "Els gàngsters de Barcelona" al diari 'La Publicitat'. Per a molts és la millor mostra del periodisme d'investigació que es va fer a Catalunya abans de la guerra. Planes disposa de la col·laboració de confidents de tot tipus: "La matèria del reportatge que portàvem entre mans ens obligà aquells dies a entrar en relació directa amb alguns personatges del medi criminal". Tot i que el periodista pretén fer de reporter i no pas de policia i promet no utilitzar "trucs de periodisme teatrat", la seva ideologia el porta a titllar la FAI d'"organització

treballat per la FAI i la CNT". Aquesta sèrie de vuit reportatges són molt comentats a la ciutat. El manresà, cada vegada més compromès amb el periodisme de denúncia, continuarà publicant 22 articles nous sobre l'organització del comunisme llibertari a Catalunya i a Espanya. Ho fa, en paraules seves, perquè tothom entengui "els fets de cada dia, que obeeixen sempre al ritme obscur i misteriós de la fatalitat històrica". La feina de Planes és periodística, però el públic se sent atret pel seu caràcter literari.

Un estil detectivesc

I el reporter els complau, no solament narrant allò que sap, sinó també amb la metodologia emprada: "Jo donava paraula d'honor que em deia Josep Maria Planes, que era redactor de 'La Publicitat' i que havia d'escriure un reportatge sobre els atracaments. Paraula d'honor que només publicaria les informacions per a les quals l'informador m'autoritzés. Paraula d'honor que no citaria, ni de prop ni de lluny, llur procedència. [...] Paraula d'honor que els anava a trobar directament a ells, perquè ja que es tractava d'un reportatge sobre els atracaments, preferia conèixer el criteri dels atracadors que no pas el de la policia, que segurament seria parcial".

5

Corresponsal de 'La Publicitat' a París i a Berlín

Portada de 'La Publicitat' de l'1 de maig del 1936 en què el titular destacat és l'enterrament dels germans Badia

Arran dels fets d'octubre del 1934, quan el Govern de la Generalitat, amb el president Lluís Companys al capdavant, és empresonat, 'El Be Negre' és clausurat tres setmanes. Amb tot, la suspensió més traumàtica no arribarà fins el setembre del 1935, quan Planes és acusat d'un delictes de desobediència civil en no portar les proves a censura. 'El Be Negre' no tornarà a publicar-se fins a la darrera de gener del 1936 i Planes marxa a París i a Berlín, com a corresponsal de 'La Publicitat'. A la capital alemanya, el periodista català contempla de prop l'apogeu del nazisme: "M'ha calgut anar a Berlín per veure com la gent aplaudia l'activitat eixordadora d'un canó antiaeri, per veure ovacionar un tanc monstruós que agafava tot el llenç i semblava que anava a esclafar el públic, per veure com els picaments de mans ofegaven el petar de les metralladores. [...] Tot plegat tenia l'aire d'una broma sinistra", escriu.

6

La primera amenaça

De nou a Catalunya i amb el triomf de les esquerres a les eleccions del mes de febrer del 1936, Planes reprèn la lluita personal contra el radicalisme anarquista. Però el 28 d'abril es produeix un fet clau: Miquel Badia, cap de les Joventuts d'Estat Català i abans responsable dels serveis de la policia de la Generalitat, és abatut a trets a la confluència dels carrers Muntaner i Diputació. També mor el seu germà Josep, que l'acompanyava. Miquel havia dut a terme unes intenses operacions per impedir tant les vagues de la CNT com per eradicar el pistolerisme urbà, raó per la qual, els grups anarcosindicalistes, sobretot la FAI, l'havien amenaçat de mort, qüestió que Planes recorda l'endemà dels fets. Al cap d'unes hores, però, des de les pàgines de 'Solidaridad Obrera', Planes rep la primera advertència: "Sabemos quien es José Planes. Recordamos que en el mismo diario publicó una serie de reportajes sobre los anarquistas. La descripción que hacía de las actividades y de los centros anarquistas eran propias de un alineado". Queda clar que la CNT-FAI no havia oblidat els articles del 1934.

7

La segona amenaça

Tísner va ser amenaçat juntament amb Planes per haver publicat el nom dels presumptes assassins dels germans Badia Wikimedia Commons

A banda del manresà, Tísner, des de les pàgines de 'La Rambla', també iniciava investigacions per aclarir el doble assassinat. La tensió va en augment. Per apaivagar els ànims, el director de 'La Publicitat', Carles Capdevila, envia Planes a cobrir la Volta Ciclista a Catalunya d'aquell estiu. Però quan torna, la guerra dialèctica augmenta de to perquè l'1 de juliol Tísner havia publicat els noms dels presumptes assassins dels Badia. Planes ho corrobora i augmenta la informació amb més dades. El 7 de juliol, la 'Solidaridad Obrera' els exigeix una rectificació, sota pena de "obligarlos a enmudecer". L'amenaça és clara. El dia 9, Planes contesta: "Jo signo els meus escrits. Tinc, per tant, dret a saber qui es fa responsable de l'amenaça de la qual sóc objecte". L'aixecament militar i l'inici de la revolució del 19 de juliol del 1936 precipita els esdeveniments.

8

L'amenaça es fa realitat: Planes és assassinat

La carretera de la Rabassada, el lloc on una patrulla d'anarquistes va portar Josep M. Planes

---

sang. Ningú no pot preveure què sortirà d'aquesta terrible convulsió. La insensatesa de la reacció, irremissiblement abocada a la derrota, pot provocar, aquesta vegada, un daltabaix sense precedents en la història d'Espanya". En contra de la seva voluntat, amics i companys de Planes només el poden convèncer perquè s'aparti de la redacció del diari una temporada.

Però la tarda del 24 d'agost del 1936, una patrulla de milicians anarquistes descobreix el parador de Josep M. Planes, que roman amagat en un pis al carrer Muntaner, davant la plaça d'Adrià. S'explica que el periodista sortia sovint al balcó per fumar una cigarreta i algú l'hauria denunciat pensant, pel seu rostre esblanqueït, que es podia tractar d'un capellà amagat. En localitzar-lo, el grup de milicians només li concedeix dos minuts per canviar-se. A la porta, els espera un auto amb el motor encès que farà el camí cap a la Rabassada.

Compromès fins a l'últim instant

Al cap de dos dies, alguns familiars i amics donen l'últim adéu a Planes al cementiri de Sants. Als 29 anys moria un dels periodistes amb més futur de la Catalunya republicana, lliure i pròspera, on va conèixer la mort de la manera més cruenta. Les seves darreres paraules publicades el 19 de juliol donen fe del seu compromís: "El qui en aquestes hores greus no estigui d'una manera decidida al costat de la Generalitat, és un traïdor. Un traïdor al qual li exigirem comptes. Ara més que mai: Visca Catalunya! Visca la República!".
